

A KIS HERCEG MAGYAR NYELVŰ 'TOVÁBBÍRÁSAI' (ÖSSZEFOGLALÓ BESZÁMOLÓ HÁROM MAGYAR KÖNYVRŐL)

NAGY L. JÁNOS

Saint-Exupéry világhírű meséje a megjelenésétől kezdve számos (vagy inkább számtalan) folytatásra ösztönözte mindazokat, akik gyönyörködtek benne. Mind ebben a kötetben, mind a következőben utalásokat olvashatnak műfaji, szemléleti, anyagi tarkaságban. Az alábbiakban magyar prózaírók alkotásairól lesz szó, amelyek megoldásukban továbbgondolják a nevezetes történetet, persze másként és másként. (Sajátos továbbgondolást alkalmaz BENKES ZSUZSA az anyanyelvi verseny feladataiban. I. „Nyelvünkben élünk”. Útmutató és feladatgyűjtemény a 10-14 éves korú tanulók magyar nyelvi kommunikációs versenyéhez. OKSZI, Budapest, 1995. 73-76. Ezzel itt nem foglalkozunk.)

1. KOCH VALÉRIA *A herceg és a rózsza* címmel írt meseregényt (Budapest, 1994. 87). A munka I. része: *A kis herceg gyógyít* (1993.), II. része: *A rózsza világgá ment* (1994.). A mű 1995-ben német, 1996-ban angol nyelven is megjelent.

1.1. Már az író vállalkozása is, aztán a megvalósult mese is rendkívül személyes. Ezt a rendkívüli személyességet a keletkezés körülményei magyarázzák. A szerzői ennek a meseregényben való viselkedése sok tekintetben megfelel azoknak az eseményeknek, amelyek a szerzőhöz a valóságban fűződnek. Valójában szó van tényleges betegségről, tényleges gyógyulásról. Szó van arról a valóságos találkozásról, megélt szerelemről és búcsúzásról, amely megjelenik a könyv lapjain. Nem csupán ennyi a valóságanyag: hangsúlyosan szerepel a háború, a pusztítás modern borzalma a nap híreik 90-es éveiből; jelen van Nyugat-Európa az események színhelyeként.

Külön is illenék szólni az illusztrációkról. Az I. rész 20, a második 7 fekete-fehér rajzot tartalmaz, a szerző és KELLERMANN PÉTER munkáját. A címlap színes grafikája hívja fel a könyvre a figyelmet. A belső rajzok, skiccek gyakran ábrázolnak nyugat-európai helyszíneket, az utazások Európán kívüli térségeit (Mexikót, Egyiptomot stb.), magukat a szereplőket (Pamacs, aranyhal stb.). Jellemző, hogy a 27 fekete-fehér rajzból csupán hat ábrázolja a francia író hősét, illetve a repülőjének lezuhanását. (Ezek az adatok is a szerző személyiségének uralkodó helyzetéről tanúskodnak.)

1.2. A könyv hősei a szerzői ennek, Chivának és Hermesnek a kapcsolatában jelennek meg, végzik teendőiket. Nem véletlen, hogy Hermes éppen orvos. Fontos a szerepe ebben a világban Pamacsnak, a cicának.

1.3. Az alakok viszonyai – mint előbb említettük – a legfontosabb szerepet játsszák. Most nem a valóság és a mese valósága közötti viszonyban, hanem az önmagában vett mese világában.

A szeretet mindig a szeretet hiányával kerül szembe; a nyugalom és a háború kontrasztja gyakori, a magány és az együttlét ellentéte, a betegség és az egészség szembeállítása folyamatosan valósul meg. Ugyancsak fontosak a párhuzamok. Chiva beteg – a rózsza beteg, Chiva magányos – a rózsza magányos (a női tulajdonságok párhuzama már Saint-Exupéry könyvében is jelen van). További párhuzamok és ellentétek is színezik az előb-

bieket, Pamacs is szeretetre vágyik: „(...) a rózsák, macskák, nők mind egyformán rejtélyesek. Külön világ, külön bolygó mindegyikük. Csak a titokzatosságuk egyforma”. (36.).

1.4. Sajátos színt ad a könyvnek, hogy a „történet a történetről” elv is érvényesül benne.

„Látszik, hogy te pszichológiát tanultál, és hogy író vagy – mondta.

– Nem az látszik. Hanem az, hogy én is nő vagyok, hercegem.” (45.)

1.5. Az I. rész azzal kezdődik, hogy a kis herceg megérkezik Párizsba, s azzal végződik, hogy az utazásai végén távozik a bolygójára. Ott marad azonban a rózsza, s nem is hervad el sokáig. A II. rész pedig azzal kezdődik, hogy megjelenik az orvos, Hermes rendelőjében a rózsza, a 612-es kisbolygóról. A megjelenése is, az orvossal folytatott párbeszéde is ismétlés: ismétlődnek az eredeti könyv és az első rész gondolatai az egyedüllétről és a törődésről, a magányról és az elválásról. Szó kerül a rózsza és a herceg elválásáról, Chiva és Hermes elválásáról. A párhuzamok jegyében Pamacs(ka) a hercegnek ad leckét szeretetből, a rózsza pedig Hermesnek.

1.6. A befejezés kétfelől rendezi el a szálakat: Chiva születendő gyermekével együtt lezuhan egy repülőgéppel – a rózsza visszatér a bolygójára a herceghez. A megoldást pedig így fogalmazza meg (87).

„Ördögi kör ... Gondolod, kiszabadultunk belőle?

A kis herceg komolyan válaszolt:

– Talán igen. Már csak azért is, mert tudunk beszélgetni róla ...”

2. Az Argumentum Kiadó ugyancsak 1994-ben jelentetett meg egy mesét. A szerző *Anton de Saint Etienne*, a cím: *A kis herceg visszatér*. (88.)

2.1. Az eddigiekben tárgyalt mesével szemben a munka legfőbb jellemzője a személytelenség. Személytelenség olyan mértékben, hogy a szerző kiléte sem közismert. Az *Anton de Saint Etienne* lefordítható magyarra, de a *Szentistváni Antal* sem mond többet.

A könyv első pillantásra ugyanolyan, amilyennek a kisgyerekeknek szánt köteteket készítenek: színes a címlapja, színesek – ritkábban fekete-fehérek – az illusztrációi (MAYER GYULA munkája). Nem játékos, gyakorta kidolgozatlan skiccek, mint KOCH VALÉRIA könyvében.

2.2. A könyv nem más, mint annak variálása, hogy a pilóta száguld űrhajójával a kozmoszban, s egymás után száll le olyan bolygókon a kis herceg társaságában, amelyek valamilyen tekintetben sajátos új élményt jelentenek Neki is, a pilótának is. Előbb a pilóta keresi kis barátját: sorra kerül a kisfiú bolygója, aki a biciklije csengettyűjével űzi el a szomorúságát; a sírás bolygója; az óriási napraforgók bolygója; a Beszélő Sárkányok Bolygója; a kukac bolygója; a macska és az egér bolygója; s végül a pilóta kiköt a 612-es bolygón. Megelevenedő rajzaival betelepítette ezt a kisfiút, de az így életre kelt világ íz és illat nélküli. A „nem igazi” világból vágyik el a kis herceg, ebben segít Neki a pilóta.

A Föld természeti szépségekkal fogadja a kis jövevényt. Egy szigeten találkozik a kislánnyal, Lualával. Együtt mennek el a Csodák völgyébe: repülni, vízen járni, kicsinnyé válni és óriássá lenni. A hókuszpókuszok inkább kedvetlenné teszik a gyerekeket: semmi sem volt igazi. Ezután rablók fogják el őket, de a herceg rajzol egy oroszlánt, s az életre

kelt vadállat elől elmenekülnek az örök. A kalandok véget érnek: a kislány elutazik az űrhajón a kis herceggel a kék bolygóra, a pilóta pedig magukra hagyja őket – hogy boldogan éljenek, míg meg nem halnak.

2.3. Az eredeti és az itt említett mese közös jellemzője, hogy számos gondolat ismétlődik a Saint-Exupéry szövegből. Az itteni anyagban a keresés motívuma uralkodik: előbb a pilóta a barátját, azután mindketten az igazi világot igyekeznek megtalálni, hogy végül a két gyerek a boldogságot keresse együtt. Az időutazás sem marad el: a barlangban megelevenedik a pilóta füle hallatára a két kis társ együttesének jövőjéből néhány jelenet.

3. A fentiekkel szemben a továbbiakban olyan könyvről esik szó, amely egészen másként folytatja a Saint-Exupéry könyvet. GÉCZI JÁNOS kötetét a Fabula Könyvkiadó jelentette meg 1995-ben: *A kékszemű Napló*. (137.)

3.1. A napló – egy kutya naplója. Dugó ír környezetéről, élete eseményeiről. A puli bundáján – ez később fontos lesz – hörcsög formájú folt.

3.2. Saint-Exupéryről egy galagonyafa mesél Dugónak Balácapusztán. A mese szerint integet egy pilótának, s a pilóta is neki. Ismerősök, hiszen a pilótától kapta a könyvet, *A kis herceget*. A galagonyafa elmond egy amerikai történetet is Dugónak a francia író diktafonvásárlásáról. (75-79.)

3.3. A napló egy fejezete: „VIII. Az a fejezet, amelyben van egy (nem minden alapot nélkülöző) mese a kis hörcsögről”. (93-100.)

A szó maga GÉCZI JÁNOS könyvének korábbi fejezetéből vezethető le. Ott szó esik a *harázsló garabolyról*. Ez a *varázsló garabonciásból* alakult, varázslatával átalakította a mese szereplőit is, eseményeit is annyira, hogy alig győztek azután visszaalakítani mindent. Így hát a *hercegből* lett *hörcsög* ezen a helyen ismétli az előzményeket.

Az alak valódi is, nem is: „Volt egyszer egy kis hörcsög. Valódi állat volt, nem afajta plüss, amit karácsonyok osztogatnak a gyerekeknek. (...) Csak úgy egészében éppen ő nem volt földi. Merthogy a hörcsögöcske nem ezen a földön született.” (94.) A mesélő javítja a helikopterét, ekkor jön a hörcsög az ismert kéréssel: „Légy szíves, rajzolj nekem egy bárányt!” (95.) A kis hörcsög történetet mond el (történetet a történetbe ágyazott történetben). Az utazása idején állatokkal találkozott: királytigrissel, hiúzzal, iszákos vaddisznóval, üzletelő majommal, szentjánosbogárral, könyvmollyal. A kisbolygó bemutatása után érdekes fordulat következik: a kis hörcsög a rózsából lett rókával (!) találkozik. Az ő beszélgetésüknek Saint-Exupérytől ismert gondolatai után elköszön a kis hörcsög a mesélőtől, reggel pedig már nem is találkoznak: „Amikor felébredtem, csak egy levelet találtam. Abban köszönt el. És rám hagyott egy foltot. (...) a mellkasomon azt a hörcsög alakú foltot ...” (100).

4. Mindenki, aki az eredeti történettel találkozott, a hatása alá került. Ha íróember találkozott vele, rá is hatott. A fenti változatokban magyar prózai alkotások bizonyították ezt a nyilvánvaló hatást. A leginkább „Anton de Saint Etienne” követte a francia elődöt. KOCH VALÉRIA megélt személyességgel formálta kettős főszereplőjüvé a mesét. GÉCZI JÁNOS egy-egy mozaikkal alakított a történeten: Dugó meséje mese a mesében, s megidézi Saint-Exupéry alakját is.

SOME CONTINUATIONS OF *LE PETIT PRINCE*

JÁNOS L. NAGY

The famous tale of Saint-Exupéry induced a great number of the symphatizers to continue the original all over the world. The reviewed Hungarian continuations are different: the first one has a striking individual impression of his author; the second one is missing an author's individual presence; the third one has a special literary technique by the „story in the story”. The different viewpoints present certain approaches to the original – perhaps special Hungarians, too.